

Achtergrondinformatie bij totaalbeelden IBT 2022

Het totaalbeeld 2022 gaat over het toezichtjaar 2021. Op basis van de uitkomsten van de toetsing zijn risico's en/of verbeterpunten benoemd, die dit jaar (2022) moeten worden opgepakt.

Kleur domeinen

Per domein kunnen de kleuren groen, oranje of rood worden toegekend. De kleuring heeft een signaalfunctie, en is niet bedoeld als 'goed' of 'fout'. Wanneer een domein oranje of rood kleurt, dan betekent dat dat de provincie risico's ziet waarop in haar ogen actie nodig is en waarover de provincie, in aansluiting op het beoordelingskader IBT, in gesprek gaat met de gemeente.

Voor het domein financiën geldt dat GS, in het kader van het provinciale financieel toezicht, de gemeenten in december 2021 geïnformeerd hebben of zij in 2022 onder repressief of preventief toezicht valt. In het geval van preventief toezicht, is de score op IBT-financiën rood. Bij repressief toezicht zijn groen en oranje mogelijk.

Kleur totaalbeeld

Ook het totaalbeeld zelf heeft een kleur (eindkleur). Uiteraard is een goede uitvoering van taken op alle domeinen van belang. Om recht te doen aan de verschillen is ervoor gekozen om bij het bepalen van de eindkleur de domeinen verschillend mee te laten wegen:

- Financiën weegt het zwaarst (gewicht 3), omdat dit doorwerkt op alle gemeentelijke beleidsterreinen.
- Wabo en Wro wegen middelzwaar (gewicht 2 per domein). Wabo, omdat dit de gezondheid en veiligheid betreft en dit domein sinds 1 oktober 2012 ook flink is uitgebreid door overdracht van de taken van de Inspectie Leefomgeving en Transport. Wro, vanwege de grote invloed op de leefomgeving en de provinciale belangen die hiermee gemoeid zijn.
- Informatie- & archiefbeheer, huisvesting statushouders en monumenten wegen het minst zwaar (gewicht 1 per domein).

De berekening is als volgt:

Domeinen:	Groen	Oranje	Rood
Financiën	0 punten	3 punten	6 punten
Wabo	0 punten	2 punten	4 punten
Wro	0 punten	2 punten	4 punten
Archief	0 punten	1 punt	2 punten
Statushouders	0 punten	1 punt	2 punten
Monumenten	0 punten	1 punt	2 punten

Laag toezichtregime < 5 punten	Gemiddeld toezichtregime, 5 - 9 punten	Hoog toezichtregime, > 10 punten
--	---	--

Relevante ontwikkelingen

Algemeen

Invloed corona-crisis op het IBT

Corona heeft het afgelopen jaar opnieuw een grote invloed op het openbaar bestuur gehad. Overheden hebben een snelle en flexibele omschakeling naar digitale taakuitvoering gemaakt. Deze nieuwe werkelijkheid hebben wij zo veel mogelijk meegenomen in de beoordeling.

Herziene bestuursovereenkomst IBT

Op 11 februari en 11 maart jl. hebben provincie en gemeenten samen de herziene bestuursovereenkomst IBT ondertekend tijdens de Twentse en Zwolse burgemeesterskring. De herziene bestuursovereenkomst was het resultaat van een evaluatietraject dat wij samen met VNG Overijssel en de Overijsselse gemeenten gedurende het afgelopen jaar hebben doorlopen. Het traject werd getrokken door de heer Arie van Eck, secretaris van de gemeente Rijssen-Holten. De afspraken die in deze herziene bestuursovereenkomst zijn vastgelegd zijn een weergave van de huidige praktijk van het Overijsselse IBT.

Inwerkingtreding nieuwe Omgevingswet

De inwerking treding van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2023. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen en dit raakt daarom de IBT-domeinen Wabo, Wro en Erfgoed. Zowel gemeenten als provincie bereiden zich voor op de invoering van de Wet en de consequenties die dit heeft voor het IBTbeoordelingskader.

Inwerkingtreding Wet Digitale Overheid (WDO):

Ook voor deze wet geldt dat de inwerkingtreding van deze wet nog niet van invloed zal zijn op het komende IBT jaar. Er zijn nog veel onduidelijkheden rond deze wet.

Relevante ontwikkelingen per IBT-domein

Financiën

- De begrotingen 2022 (en/of de meerjarenramingen 2023 – 2025) van de 25 Overijsselse gemeenten, voldoen aan de wettelijke eis van structureel en reëel evenwicht.
- Alle gemeenten hebben nog steeds last van de negatieve effecten van het sociaal domein (voornamelijk Jeugd) en de gevolgen van het corona-virus.
- De gesprekken tussen het Rijk en de gemeenten ten aanzien van de tekorten op jeugd hebben voor de korte termijn een resultaat opgeleverd. Deze extra middelen 2022 hebben een fors positief effect op de structurele begrotingspositie 2022 van de gemeenten.
- Voor de jaren 2023 en verder zijn er ten aanzien van Jeugd nog geen toezeggingen gedaan. Het besluit over deze middelen zijn doorgeschoven naar het huidige / nieuwe kabinet.
- De Overijsselse gemeenten, met uitzondering van Almelo en Zwolle, hebben niet geanticipeerd op de mogelijke voordelen als gevolg van de herijking gemeentefonds (met ingang van het jaar 2023).
- De discussies rondom de opschalingskorting en de tekorten op de WMO (die nu ontstaan) door het Rijk zijn doorgeschoven naar het nieuwe/huidige kabinet en niet zijn meegenomen in de begrotingsbeelden.

Het komende jaar zal, financieel gezien, voor veel gemeenten in het teken staan van de besluiten die het huidige / nieuwe kabinet zal nemen op de lastige dossiers (Jeugd, WMO, opschalingskorting, herijking gemeentefonds) waarmee gemeenten de afgelopen jaren zijn geconfronteerd. Net als vorig jaar wordt het wederom een financieel spannend jaar voor de gemeenten. Al constateren wij wel dat de extra middelen Jeugd 2022 de gemeenten (financiële) lucht hebben gegeven.

Wabo:

Binnen het domein Wabo spelen er diverse ontwikkelingen:

- Adviescommissie VTH o.l.v. Van Aartsen: Deze commissie heeft in maart 2021 het rapport 'om de leefomgeving' aangeboden aan de demissionaire staatssecretaris. De commissie doet tien aanbevelingen om te komen tot een toekomstvast, effectief, slagvaardig en toekomstgericht VTH-stelsel. Op 13 december 2021 is de Kamerbrief 'Versterking VTH-stelsel' verstuurd naar de Tweede Kamer. In deze brief staan acties opgenomen om opvolging te geven aan het rapport van de commissie Van Aartsen om het VTH-stelsel te versterken. Afgelopen januari zijn regiobijeenkomsten voor bestuurders georganiseerd. Tijdens de regiobijeenkomsten is gesproken over de opvolging van de kamerbrief. De inbreng wordt meegenomen in het nog in te richten interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel. Eind maart bespreekt het Bestuurlijk Omgevingsberaad het interbestuurlijk programma voor de opvolging van de aanbevelingen van de commissie Van Aartsen en de versterking van het VTH-stelsel. Dit interbestuurlijk programma wordt een samenwerking van het Rijk, VNG, IPO en OD-NL samen. In het interbestuurlijk programma zal gewerkt worden aan de concretisering en uitvoering van 9 van de 10 aanbevelingen van de commissie Van Aartsen.
- Omgevingswet: De inwerkingtreding van de Omgevingswet staat gepland voor 1 januari 2023. De huidige 26 wetten, onder meer milieu, ruimtelijke ordening, natuur, water en bouwen worden teruggebracht naar één wet. Dit betekent dat er in 2022 door de gemeenten veel werk verzet moet worden op de voorbereiding van de Omgevingswet, zoals aansluiting op het digitale stelsel (DSO) en participatie van belanghebbenden. Daarnaast zullen de huidige VTH-beleidsdocumenten inclusief strategieën aangepast moeten gaan worden aan de Omgevingswet en zal de wettelijke grondslag van uw beleidsregels en verordening(en) mogelijk moeten worden herzien.
- Wet kwaliteitsborging bouwen: Daarnaast treedt naar verwachting gelijktijdig met de Omgevingswet op 1 januari 2023 de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) stapsgewijs in werking. De Wkb heeft als doel de bouw kwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van aannemers ten opzichte van particulieren en professionele opdrachtgevers uitgebreid. De wet gaat gefaseerd in. Er wordt gestart met de eenvoudigere bouwprojecten (cat.1), daarna volgen eventueel de meer complexe bouwwerken. De gemeente blijft verantwoordelijk voor het toezicht op de bestaande bouw en omgevingsveiligheid en blijft het bevoegd gezag.

Wro:

- Evenals vorig jaar wordt ook dit jaar naar de drie onderdelen gekeken die rechtsreeks uit de wet voortvloeien: actualiteit van structuurvisies en/of omgevingsvisies, bestemmingsplannen en het toezichts- en handavingskader.
- Het nalevingstoezicht wordt sinds vorig jaar strenger beoordeeld. Voor de provincie is inzicht in het nalevingstoezicht van belang omdat dit de beleidscyclus sluitend maakt. De nadruk blijft liggen op de voorkantsamenwerking.
- Per 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet in werking. Gemeenten moeten uiterlijk 1 januari 2025 een omgevingsvisie hebben conform de eisen uit de Omgevingswet. Gemeenten zijn druk bezig met de implementatie van de Omgevingswet.

Archief:

De belangrijkste ontwikkelingen op het domein Informatie- en archiefbeheer:

- Langzaam maar gestaag neemt het aantal gemeenten met een aangewezen (gediplomeerde) archivaris toe. Geredeneerd vanuit de nieuwe Archiefwet – waarin lagere overheden verplicht worden een archivaris als horizontaal toezichthouder aan te wijzen – is dat een goede ontwikkeling. Neveneffect van deze ontwikkeling is dat de situatie ten aanzien van het informatie- en archiefbeheer daardoor ook kritischer wordt beoordeeld. Met als gevolg dat er sneller sprake is van het signaleren van meerdere aandachtspunten op dit domein, wat weer leidt tot een oranje beoordeling in het kader van interbestuurlijk toezicht. Hierdoor ontstaat de paradoxale situatie dat in deze gevallen oranje aangeeft dat er sprake is van dieper inzicht in verbeterpunten, in plaats van dat de situatie is verslechterd ten opzichte van een eerdere groene beoordeling. Door met elkaar de dialoog te blijven voeren over de onderliggende argumenten voor de toegekende kleur, leidt samen optrekken tot verhoging van de kwaliteit van het openbaar bestuur.
- Als (uitgestelde) datum voor de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet wordt uitgegaan van 1 januari 2024. De wet ligt voor in de Tweede Kamer, maar leidt nog tot discussie over gemaakte keuzes door de minister. Daarbij is gekozen voor het behandelen van een totaalpakket, inclusief een uitgewerkte Archiefregeling en Archiefbesluit. Deze maakten nog geen onderdeel uit van de aangeboden wetstekst en worden in 2022 in detail uitgewerkt.
- De Wet Open Overheid (Woo) treedt per 1 mei 2022 in werking en verlangt van overheden dat de informatiehuishouding op orde is om voor een flink aantal categorieën van informatie deze actief binnen 14 dagen na vaststelling te kunnen publiceren. Met de Woo wordt de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob) ingetrokken.

Huisvesting statushouders:

- Ten aanzien van het voorgaande jaar (2020) is de taakstelling in 2021 verdubbeld voor het huisvesten van statushouders. De druk van deze hoge taakstelling werd ook gevoeld door gemeenten, er kleuren op dit domein uiteindelijk 6 gemeenten oranje omdat ze twee keer op rij niet hebben voldaan aan de halfjaarlijkse wettelijke taakstelling in 2021.
- Gemeenten geven aan te opereren op een 'krappe' woningmarkt met een lage beschikbaarheid van huurwoningen die geschikt zijn voor doelgroepen waaronder statushouders. Er wordt benoemd dat er krapte is in 'brede' zin in het aanbod van huurwoningen, ook ten aanzien van huurwoningen voor jongeren, gezinnen, spoedzoekers en andere doelgroepen.
- Een aantal gemeenten geeft aan een knelpunt te voelen met betrekking tot het huisvesten van grote gezinnen. Er wordt beargumenteerd dat het moeizaam is om voor grote gezinnen (van 8 of meer personen) geschikte en passende woonruimte te vinden.
- De taakstelling voor huisvesting is hoog en de druk op de opvang is groot, gemeenten hebben daarom extra inzet getoond om de taakstelling te halen en te kijken naar creatieve oplossingen op het gebied van flexwonen. Een aantal gemeenten heeft zelfs een extra groep statushouders gehuisvest bovenop de wettelijke taakstelling.

Erfgoed:

- Belangrijk aandachtspunt zijn de ontwikkelingen richting de Omgevingswet: we proberen te achterhalen in hoeverre gemeenten erfgoed goed hebben betrokken bij hun voorbereiding hierop. Andersom gaan we zelf ook na hoe we binnen IBT kunnen meebewegen op deze ontwikkeling.
- Ook is er vanuit de provincies gezamenlijk aandacht voor het IBT domein erfgoed. Zo wordt er gekeken of er een meer eenduidige aanpak gevonden kan worden en hierbij een gedeelde (minimale) vorm van toezichtskader. De provincies staan hier op dit moment nog verschillend in, de vraag is dus of deze gezamenlijkheid gevonden kan worden.